

Irodalmi figyelő / Literature reviews

KULCSÁR L., MESTERHÁZY A., KESZEI B., KIRÁLY G., BALOGH L. (2022): *Vas megye védett növényei*. Szülőföld Könyvkiadó, Szombathely–Sárvár, 566 pp. ISBN 978-615-6172-39-6

Napjainkban a természettel kialakított harmonikus kapcsolatot gyökerestül kiirtó tevékenységek és életformák egész sorát szenvedni el az emberiség. Nem csak a városi lakókörnyezet elidegenítő (és sajnos tudattalanul belénk rögzült) folyamatai által kerülünk egyre távolabb a minket körülvevő élővilágtól, hanem az üzleti alapú világrend is már pusztán a szabadidőnek a természetben való eltöltésére is kiépített infrastruktúrájával, művilég létrehozott gyors vizuális élményekkel próbálja rávenni a jólétben elkényelmesedett, de az élővilág szépségeire még fogékony embertársainkat.

Jelen ismertetés tárgya egy olyan könyv, amelynek öt szerzője a természeti értékek megbecsülését gyermekkorától magába szívó biológus-természetvédő szakember. Ők már több évtizede kutatják nagy lelkesedéssel lakókörnyezetük, Vas megye természetes növénytakaróját. Az erős érzelmi kötődés a fejezetek olvasása során számos helyen tetten érhető: az egyes növényfajok részletes bemutatását átszövi a vasi tájak természeti értékei iránti hűségeselelkölteleződésből fakadó hivatásszeretet. Ez a háttérben határozottan megbúvó emberi motívum az Olvasó számára is kellemes érzést kelt: megerősíti a „szeretetre méltó tudomány” érzését. „*Vas megyében számos olyan ritka növény él, amelynek hazánkban ez a terület egyedüli termőhelye*” – írja 60 évvel ezelőtt Horváth Ernő és Jeanplong József – maguk is jeles vasi botanikusok – „*Vas megye ritka és védelmet érdemlő növényei*” című úttörő kiadványukban. E korai bemutatás méltó folytatásának is tekinthető jelen alkotás, amely teljességre törekvően mutatja be Vas megye igen változatos növényvilágának oltalmat élvező tagjait. A Bevezetésből kiderül, hogy összesen 11, csak Vas megyében előforduló védett növényfaj él az országban, az előforduló védett növényfajok száma pedig 296, e tekintetben a megye kiemelkedően értékes területe az országnak.

A flóra gazdagságának alapját az eltérő természeti adottságú tájak találkozása képezi, ahol az egyes tájegységek – széles átmeneti zónán keresztül összekapcsolódva – más-más növényföldrajzi jellegzetességet hordoznak. Vas megye természetföldrajzi vázlatának ismertetése után részletes növényföldrajzi ismertetés következik. Megtudhatjuk, hogy a terület nagy részét kitevő Őrség-Vasi-dombvidéki flórajárásban (Castriferreicum) kelet-északkelet felől a kisalföldi (Arrabonicum), a bazalt tanúhegyek területén a bakonyi (Vesprimense), míg az Alpokalján a rozáliai (Ceticum) és a stájer (Stiriicum) flórajárás elemei teszik színesebbé a megye növényvilágát, mindezek pedig a peremhelyzet következtében több olyan védett fajnak adnak otthont, amelyek máshol nem élnek a megye területén.

A kutatástörténeti áttekintés – részletes életrajzi adatokat tartalmazó módon – közel fél évezred flórakutatásának történetét dolgozza fel és mutatja be az orvosbotanikusok korától a Linnét követő korszakon keresztül az 1990 utáni időszakig, külön alfejezetekben tárgyalva a növényföldrajzi és növénytársulástani vonatkozású kutatási irányokat.

A csaknem 450 lap terjedelmű törzsrészben 296 faj részletes bemutatása történik meg. Az egységes szerkezetű oldal-párokban a bemutatott növények magyar és tudományos elnevezése mellett a horvát és szlovén nevét is olvashatjuk. Néhány sorban ismertetésre kerülnek az alaktani jellemzők, az elterjedés, virágzási/termésérési idő, élőhely, hazai előfordulás. Részletesebben kerülnek tárgyalásra a vasi előfordulások és az ismert termőhelyek veszélyeztető tényezői, természetvédelmi kezelési tapasztalatai. Kiemelendő a kitűnő minőségű fényképanyag. Sajnos kevés növényfaj esetében olvashatunk hosszútávú biztosított jövőről, visszatérően van jelen az állományok bizonytalan jövőjének, kétes fennmaradásának aggodalma. A könyv egyik kiemelkedő eredménye, hogy tájtörténeti elemzésekkel, a herbáriumi és szakirodalmi adatok igen alapos felülvizsgálatával alátámasztva teljeskörűen számot vet az eltékozolt értékekről, azokról a fajokról, amelyeket a természetátalakító tevékenységek kipusztítottak a területről. Hasonló körülményekkel, kritikusan dolgozták fel egyes bizonytalan, kétes előfordulású növényfajok Vas megyei jelzéseit, ezeket külön fejezetben ismertetik.

Végül, visszakanyarodva a bevezető gondolatokhoz, a könyvet lapozgatva feltehető a kérdés: a szakmában kevésbé járatos, természetkedvelő Olvasó mit tud hozzátenni, hogy a könyvben ismertetett becses értékek védelme, hosszú távú fennmaradása biztosított legyen? A válasz nem nehéz: keressük fel őket gyalogos vagy kerékpáros kirándulás keretében, figyeljük meg a fajok környezetét, a domborzatot, a talajt, a vízviszonyokat, gondolkodjunk el a látottakról, este pedig szánjunk időt arra is, hogy elmeséljük vagy összegezzük az élményeinket. Nem kell mindent gyorsan és készen kapni: a tudományos alapokon nyugvó, és ugyanakkor érzelmi alapú megközelítés felébreszti a felelősségérzetet, egyéni érzékenységet alakít ki. Ha pedig rendszeressé tesszük ezeket a kirándulásokat, egy életre elköteleződhetünk a természet védelme iránt. Aktív természetvédők, kutatók, biológusok, botanikusok számára pedig nagyszerű alapot nyújt arra, hogy a bemutatott fajok megtalált élőhelyeinek jelentőségét értékelhessék, esetleges új előfordulások gyűjtésével és elküldésével pedig az adatközlők körébe lépjenek.

Ez a könyv tökéletesen alkalmas arra, hogy a természetet kedvelő embertársainkat – műkedvelőt, szakembert egyaránt – szakmailag hitelesen tájékoztassa Vas megye védett növényeinek jelenlegi helyzetéről, útmutatással szolgáljon a felkeresésükhöz, inspirációt adjon a további adatok gyűjtéséhez, és – mindezen túlmenően – ráébresszen, hogy tisztelettel forduljunk minden élőlény felé, megóvjuk megmaradt értékeinket és azok élőhelyét, akár úgy is, mintha az életünk függne tőle. Nem túlzás ez, hiszen az egyre súlyosbodó ökológiai válságban csakis a megmaradt természetközeli élőhelyek sürgető védelmével érhető el eredmény.

SCHMIDT Dávid (Sopron)